

1. 7. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Probační a mediační služba

Dne 1. ledna 2001 nabyl účinnosti zákon č. [257/2000](#) Sb., o Probační a mediační službě, který tuto instituci k tomuto datu zřídil a vytvořil tak, řečeno s Pavlem Šternem (ředitelem Probační a mediační služby) „nového hráče na hřišti trestní politiky.“

Dne 1. ledna 2001 nabyl účinnosti zákon č. [257/2000](#) Sb., o Probační a mediační službě, který tuto instituci k tomuto datu zřídil a vytvořil tak, řečeno s Pavlem Šternem (ředitelem Probační a mediační služby) „nového hráče na hřišti trestní politiky.“ Vzhledem k tomu, že si málokdo dokáže pod tímto názvem něco představit, pokusím se jeho obsah na následujících řádkách trochu osvětlit.

Slovo probace pochází z latiny a lze jej překládat jako zkouška, slovo mediace je odvozeno od latinského medium (střed), přičemž dnes tento pojem označuje zprostředkovávající činnost. Probační a mediační služba (dále jen PMS), zřízená jako organizační složka státu, byla založena ve snaze posílit alternativní možnosti postihu pachatelů trestných činů a umožnit zmenšování počtu odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Pracovníci PMS (úředníci a asistenti) budou tedy usilovat prostřednictvím vyjednávání mezi obviněnými, odsouzenými a poškozenými o urovnání narušených společenských vztahů a o obnovení respektu k právu v souvislosti s trestním řízením. Probační a mediační služba v sobě spojuje dvě profese a to sociální práci a právo (zejména trestní). Podle slov ředitele PMS Pavla Šterna se od této instituce nejvíce očekává, že přispěje k efektivnímu řešení konfliktních stavů v souvislosti s trestním řízením, zefektivnění a zrychlení trestního řízení, posílení prevence trestné činnosti, zejména recidivy, ochraně a zohlednění oprávněných zájmů poškozených, motivování obviněných a odsouzených k aktivnímu přístupu při řešení následků trestné činnosti a úspore finančních prostředků vynakládaných především ve spojitosti s výkonem trestu odnětí svobody.

Zákon o PMS (dále jen zákon) pojem probace vysvětluje jako organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život. Mediace je pak chápána jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislostech s trestním řízením. Mediaci však nelze vykonávat bez souhlasu obviněného a poškozeného (§2 zákona).

Základními organizačními články PMS jsou střediska působící v sídlech okresních soudů (v Brně Městského soudu, v Praze Obvodních soudů), která zajišťují plnění úkolů PMS ve vztahu k soudům, státním zastupitelstvím a orgánům Policie ČR. Práci každého střediska organizuje a řídí jeho vedoucí, kterého z úředníků příslušného střediska jmenuje a odvolává na návrh ředitele PMS ministr po projednání s Radou pro probaci a mediaci. Jednotlivým střediskům je nadřizen a personální, organizační, materiální a finanční záležitosti spravuje ředitel PMS, jmenovaný ministrem spravedlnosti. Konkrétní úkoly Probační a mediační služby pak vyjmenovává §4 odst. 2 zákona. Jsou jimi obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému i sociálnímu zázemí, vytváření podmínek pro odklony v trestním řízení, vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem a v případech, kdy byl dohled uložen v souvislosti se zkušební dobou. Je na místě poznamenat, že aktuálně nejčastějším problémem při ukládání například trestu obecně prospěšných prací bylo malé personální zabezpečení dozoru nad výkonem tohoto trestu, a proto lze v zavedení PMS vidět šanci k řešení a následně tedy zvýšení četnosti ukládání takových trestů.

Jak bylo zmíněno v článku „K návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže“ (epravo.cz 8.6.2001), bude PMS plnit významné úkoly i v souvislosti se snahou o alternativní řešení trestního postihu mladistvých a mladých dospělých a jejich maximální možnou nápravu bez zanechání negativních následků dnes příliš často uplatňovaného trestu odnětí svobody.

PMS provádí v rámci své působnosti úkony na pokyn orgánů činných v trestním řízení a ve vhodných případech v oblasti mediace i bez takového pokynu, zejména z podnětu poškozeného nebo obviněného (v takových případech však musí být informován orgán činný v trestním řízení, který může výkon mediace zastavit - §4 odst. 7 zákona). K úspěšnému a účelnému plnění úkolů PMS je nutná spolupráce s orgány sociálního zabezpečení, školami a podobnými zařízeními, církvemi, zájmovými sdruženími občanů atd.

Úkoly PMS plní v rámci jejích středisek úředníci a asistenti Probační a mediační služby, přičemž úředník PMS musí kromě bezúhonnosti splňovat podmínku dosaženého vysokoškolského vzdělání společenskovědního směru a asistent podmínku dosaženého středoškolského vzdělání společenskovědního směru. Z procesního hlediska je důležité, že úředník PMS má právo v mezích své působnosti nahlížet do trestních spisů a činit si z nich výpisy apod.

Za účelem komplexního dohledu a usměrňování činnosti PMS je zákonem zřízena Rada pro probaci a mediaci (poradní orgán ministra spravedlnosti), jejíž členy jmenuje ministr z řad soudců, státních zástupců a dalších odborně vzdělaných osob, a která zejména posuzuje dlouhodobé plány a pravidla probační a mediační činnosti (§12 zákona).